

german
cooperation

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Published by

giz

German Technical Co-operation
Gesellschaft für Internationale
Zusammenarbeit mbH

ENVER HASANI
IVAN ČUKALOVIĆ

USTAV REPUBLIKE KOSOVO

KOMENTAR

I. Izdanje

Autori:

Enver Hasani & Ivan Čukalović

Doprineli:

Flakron Sylejmani, stručni saradnik u Projektu za pravnu reformu - GIZ GmbH

Fisnik Korenica, stručni saradnik

Jovica Čukalović, stručni saradnik

Lektori:

Isa Bajcinca

Skënder Berisha

Mehmet Dashaj

© 2013 Enver Hasani, Ivan Čukalović i Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Sva su prava rezervisana

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH ne pruža nikakvu odgovornost za izložen sadržaj, a nije odgovoran ni za aktuelnost, korektnost, sveobuhvatnost ili kvalitet iznetih informacija. Stoga će biti odbijena sva potraživanja o pričinjenoj šteti korišćenjem datih informacija, uključujući nekomple ili netačne informacije.

Informacija

Autorska prava na materijalima izrađenim od autora i GIZ su rezervisana. Nedoovoljeno je kopiranje/duplikacija ili korišćenje predmeta, kao što su slike itd., u drugim publikacijama, bez odobrenja GIZ-a i autora.

Ako je neki deo ili pojedini izraz u tekstu nezakonit ili nekorektan, to ne znači da će ova činjenica zadirati u sadržaj ili valjanost ostalih delova teksta.

April 2013. godine

Štampano u Prištini

Izrada i objavljivanje ovog Komentara su omogućeni od Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, Projekat za pravnu reformu na Kosovu, u ime Nemačkog Federalnog Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ).

ZAHVALA

Poduhvat sastavljanja komentara jednog ustava, kao svako ljudsko angažovanje, zahteva finansijsku i institucionalnu potporu, pogotovu podržavanje ljudi. Ove resurse ne može posedovati jedna jedina institucija, još manje jedan čovek ili više njih. Takav poduhvat se može ostvariti jedino ako postoji koordinirano angažovanje svih. U prvom redu, potrebna je finansijska i institucionalna potpora onih koji žive na Kosovu koji su dužni da pomognu kosovskom društvu da se oblikuje po standardima, po načelima, po normama i svojstvima zapadnog konstitucionalizma. Upravo je takav slučaj bio sa Komentarem koji je realizovan zaista bezrezervnim finansijskim i institucionalnim podržavanjem Federalnog Ministarstva za saradnju i razvoj Savezne Republike Nemačke (Bundesministerium für Wirtschaftliche Zusammenarbeit der Bundesrepublik Deutschland) i Nemačkog društva za međunarodnu saradnju (Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit, GIZ). Ovom prilikom želimo da izrazimo našu duboku zahvalnost za ovu veliku pomoć nemačkih poreskih obveznika u stvaranju ovog Komentara. Nadamo se da u toku ove dve godine našeg rada na Komentaru nismo, našim stalnim zahtevima za logističko i drugo podržavanje izrade Komentara, uznemiravali predano osoblje implementirajućeg projekta "Savetovanje za pravnu reformu na Kosovu" (Rechtsreformberatung in Kosovo), naročito rukovodioca ovog projekta g. Volkmar Theobald-a. Koristimo ovu priliku da se zahvalimo osoblju Projekta i lično g-dinu Theobald-u na ovu zaista neograničenu potporu. Bili bismo zaista nepravedni da ovom prilikom ne napomenemo g-dina. Flakron-a Sylejmani, visokog pravnog savetnika Projekta za pravnu reformu u GIZ, zbog njegovog svestranog i nesebičnog zalaganja oko našeg rada, te profesionalnih sugestija i komentara kao i odlične koordinacije aktivnosti za uspešno okončanje rada na Komentaru.

Posebna zahvalnost se upućuje nemačkim i drugim recenzentima zbog njihovog strpljenja kojim su ulagali svoje profesionalno znanje i iskustvo u komentarisanje finalnog teksta našeg rada. Njihove profesionalne preporuke, te dubina i elokventnost kojima se one prožimaju, imale su za nas veoma veliki značaj za sastavljanje konačne verzije, koju predstavljamo kosovskoj i široj javnosti.

Nema sumnje da naš rad kao sudije Ustavnog suda kao i kolosalno iskustvo stečeno u ove četiri godine rada Ustavnog suda Republike Kosova, bili od izvanredne pomoći u komentarisanju Ustava Republike Kosova, imajući u vidu sasvim specifične slučajeve od neograničenog uticaja na procese juridičnosti i konstitucionalizacije socijalnih, političkih, ekonomskih i kulturnih procesa kosovskog društva. Ovo nas navodi da od srca zahvaljujemo svim sudijama i celokupnom osoblju Ustavnog suda koji su, svojim predanim radom, olakšali stvaranje sudske prakse kosovskog ustavnog sudstva na kojoj može zavideti svaki sud u regionu i šire.

Najzad, naše porodice zaslužuju posebnu zahvalnost zbog iskazanog poštovanja prema našoj predanosti i zajedničkom radu u sastavljanju Komentara, pri čemu nije uvek bilo

pojašnjenje pružio je Ustav Kosova, kao prvi ustavni tekst nezavisnog i suverenog Kosova. Tumačenje ovog teksta, kao i svakog drugog teksta koji sadrži opšte ustavne norme i načela, dakle norme i načela koja su uopštenija od svakog drugog pravnog teksta, predstavlja težak zadatak. Ustvari, zadatak tumačenja jednog ustavnog teksta predstavlja izvanredno težak zadatak. U našem slučaju, ova teškoća koja je izazvala početne dileme, proistekla je i iz činjenice da se po prvi puta se pristupilo takvom tumačenju ustavnog teksta nezavisnog i suverenog Kosova. Uprkos tome, mi smo prihvatili ovaj zadatak sa jednim ciljem da uspostavimo početne temelje komentarisanja ustavnih normi i načela u duhu akademsko-stručnih standarda za širu javnost na Kosovu i van njega, odnosno za pravnu i akademsku zajednicu u zemlji i van nje. Bio je to naporan i dug posao, koji je trajao više od dve godine, da bi najzad bio krunisan ovim našim zajedničkim produktom koji nudimo našem čitaocu

Primarna svrha svake norme i opšteg pravnog načela, kao što je dobro poznato, jeste uređivanje odnosa *pro futuro*, bez retroaktivnog dejstva. U suštini, zabrana retroaktivnosti načela ili pravne norme predstavlja civilizacijsko dostignuće, koje može imati retke izuzetke i to u korist pojedinca. Ovde ova tema u ovom trenutku nije od značaja. Ono što ovom prilikom želimo da naglasimo jeste to da, pored ove primarne svrhe, načelo ili opšta norma u zemljama u tranziciji, kao što je slučaj i sa Kosovom, ima i drugu sekundarnu svrhu, pored prve primarne svrhe normiranja odnosa u društvu *pro futuro*, bez retroaktivnog dejstva, u načelu. Ova svrha načela i normi društava u tranziciji se sastoji u činjenici da se cilja da se zakonske i ustavne norme ovih društava budu sama tranzicija, dakle sama očekivana promena; jednom rečju, sadašnjost koja određuje budućnost jednog društva u tranziciji. Takav je i Ustav Kosova i zakoni koji iz njega proističu; Ustav Kosova vrši carski rez između gorke prošlosti Kosova i njegovih građana i nove perspektive u celosti oblikovane po načelima, normama i svojstvima zapadnog konstitucionalizma. Ovoj Ustavom utvrđenoj filozofiji pridržava se svaka reč i svaki red Komentara, sa nadom da ćemo našem čitaocu pružiti drugačiju perspektivu od one koja se tu i tamo nalazi u ustavno-pravnim tekstovima kod nas i u regionu Balkana, uopšte. Razume se, kao i svaki ljudski rad, i ovaj naš može da sadrži koju nenamernu grešku, za koje preuzimamo odgovornost danas i ubuduće. Nadamo se da će i čitalac ovako shvatiti eventualne greške koje se mogu naći u tekstu Komentara.

Prof. dr. Enver Hasani
Prof. dr. Ivan Čukalović

SADRŽAJ

POGLAVLJE I OSNOVNE ODREDBE	9
ČLAN 1 [OGRANIČENJA DRŽAVE]	9
ČLAN 2 [SUVERENITET]	13
ČLAN 3 [JEDNAKOST PRED ZAKONOM]	18
ČLAN 4 [OBLIK VLADANJA I PODELA VLASTI]	23
ČLAN 5 [JEZICI]	31
ČLAN 6 [SIMBOLI]	33
ČLAN 7 [VREDNOSTI]	36
ČLAN 8 [SEKULARNA DRŽAVA]	42
ČLAN 9 [KULTURNO I VERSKO NASLEĐE]	44
ČLAN 10 [EKONOMIJA]	45
ČLAN 11 [VALUTA]	46
ČLAN 12 [LOKALNA VLAST]	48
ČLAN 13 [GLAVNI GRAD]	51
ČLAN 14 [DRŽAVLJANSTVO]	51
ČLAN 15 [DRŽAVLJANI KOSOVA U INOSTRANSTVU]	54
ČLAN 16 [PREMOĆ USTAVA]	55
ČLAN 17 [MEĐUNARODNI SPORAZUMI]	57
ČLAN 18 [RATIFIKACIJA MEĐUNARODNIH SPORAZUMA]	60
ČLAN 19 [SPROVOĐENJE MEĐUNARODNOG PRAVA]	63
ČLAN 20 [PRENOŠENJE SUVERENOSTI]	65
POGLAVLJE II PRAVA I OSNOVNE SLOBODE	61
ČLAN 21 [OPŠTA NAČELA]	71
ČLAN 22 [DIREKTNNA PRIMENA MEĐUNARODNIH SPORAZUMA I INSTRUMENATA]	75
ČLAN 23 [LJUDSKO DOSTOJANSTVO]	77
ČLAN 24 [JEDNAKOST PRED ZAKONOM]	77
ČLAN 25 [PRAVO NA ŽIVOT]	80
ČLAN 26 [PRAVO NA LIČNI INTEGRITET]	81
ČLAN 27 [ZABRANA MUČENJA, SUROVOG NELJUDSKOG ILI PONIŽAVAJUĆEG POSTUPANJA]	83
ČLAN 28 [ZABRANA ROPSTVA I PRINUDNOG RADA]	83
ČLAN 29 [PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST]	87
ČLAN 30 [PRAVA OPTUŽENOG]	92
ČLAN 31 [PRAVO NA PRAVIČNO I NEPRISTRASNO SUĐENJE]	95
ČLAN 32 [PRAVO NA PRAVNO SREDSTVO]	101
ČLAN 33 [NAČELO LEGALITETA I PROPORCIONALNOSTI U KRIVIČNIM POSTUPCIMA]	101
ČLAN 34 [PRAVO LICA DA MU SE NE SUDI DVA PUTA ZA ISTO KRIVIČNO DELO]	104
ČLAN 35 [SLOBODA KRETANJA]	105

ČLAN 36 [PRAVO NA PRIVATNOST]	110
ČLAN 37 [PRAVO NA SKLAPANJE BRAKA I ZASNIVANJE PORODICE]	116
ČLAN 38 [SLOBODA VEROISPOVESTI, UVERENJA I SAVESTI]	119
ČLAN 39 [VERSEKE ZAJEDNICE]	124
ČLAN 40 [SLOBODA IZRAŽAVANJA]	125
ČLAN 41 [PRAVO NA PRISTUP JAVNIM DOKUMENTIMA]	128
ČLAN 42 [SLOBODA MEDIJA]	132
ČLAN 43 [SLOBODA OKUPLJANJA]	135
ČLAN 44 [SLOBODA UDRUŽIVANJA]	139
ČLAN 45 [PRAVO NA IZBOR I UČEŠĆE]	143
ČLAN 46 [ZAŠTITA IMOVINE]	151
ČLAN 47 [PRAVO NA OBRAZOVANJE]	159
ČLAN 48 [SLOBODA NAUKE I UMETNOSTI]	162
ČLAN 49 [PRAVO NA RAD I OBAVLJANJE PROFESIJE]	164
ČLAN 50 [PRAVA DETETA]	168
ČLAN 51 [PRAVO NA ZDRAVSTVENU I SOCIJALNU ZAŠTITU]	173
ČLAN 52 [ODGOVORNOST ZA ŽIVOTNU SREDINU]	177
ČLAN 53 [TUMAČENJE ODREDBI LJUDSKIH PRAVA]	181
ČLAN 54 [SUDSKA ZAŠTITA PRAVA]	183
ČLAN 55 [OGRANIČENJE PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA]	189
ČLAN 56 [PRAVA I OSNOVNE SLOBODE TOKOM VANREDNOG STANJA]	193
POGLAVLJE III PRAVA ZAJEDNICA I NJIHOVIH PRIPADNIKA	197
ČLAN 57 [OPŠTA NAČELA]	212
ČLAN 58 [ODGOVORNOSTI DRŽAVE]	215
ČLAN 59 [PRAVA ZAJEDNICA I NJIHOVIH PRIPADNIKA]	220
ČLAN 60 [KONSULTATIVNO VEĆE ZA ZAJEDNICE]	223
ČLAN 61 [ZASTUPLJENOST PRI ZAPOSŁJAVANJU U JAVNIM INSTITUCIJAMA]	225
ČLAN 62 [ZASTUPLJENOST U JAVNE LOKALNE ORGANE]	225
POGLAVLJE IV SKUPŠTINA REPUBLIKE KOSOVO	230
ČLAN 63 [OSNOVNE ODREDBE]	232
ČLAN 64 [STRUKTURA SKUPŠTINE]	233
ČLAN 65 [NADLEŽNOSTI SKUPŠTINE]	237
ČLAN 66 [IZBOR I MANDAT]	240
ČLAN 67 [IZBOR PREDSEDNIKA I POTPREDSIEDNIKA]	244
ČLAN 68 [SEDNICE]	249
ČLAN 69 [RASPORED SASTANAKA I KVORUM]	254
ČLAN 70 [MANDAT POSLANIKA]	257
ČLAN 71 [KVALIFIKACIJE I POLNA JEDNAKOST]	273
ČLAN 72 [NESPOJIVOST FUNKCIJA]	280

ČLAN 73 [NEMOGUĆNOST KANDIDOVANJA]	283
ČLAN 74 [VRŠENJE FUNKCIJE]	296
ČLAN 75 [IMUNITET]	298
ČLAN 76 [POSLOVNIK O RADU]	305
ČLAN 77 [KOMISIJE]	311
ČLAN 78 [KOMISIJA O PRAVIMA I INTERESIMA ZAJEDNICA]	318
ČLAN 79 [ZAKONODAVNA INICIJATIVA]	321
ČLAN 80 [USVAJANJE ZAKONA]	326
ČLAN 81 [ZAKON OD VITALNOG INTERESA]	337
ČLAN 82 [RASPUŠTANJE SKUPŠTINE]	339

POGLAVLJE V PREDSEDNIK REPUBLIKE KOSOVO .....

ČLAN 83 [POLOŽAJ PREDSEDNIKA]	351
ČLAN 84 [NADLEŽNOSTI PREDSEDNIKA]	356
ČLAN 85 [KVALIFIKACIJE ZA IZBOR PREDSEDNIKA]	375
ČLAN 86 [IZBOR PREDSEDNIKA]	376
ČLAN 87 [MANDAT I ZAKLETVA]	378
ČLAN 88 [NESPOJIVOST FUNKCIJA]	380
ČLAN 89 [IMUNITET]	381
ČLAN 90 [PRIVREMENI IZOSTANAK PREDSEDNIKA]	383
ČLAN 91 [RAZREŠENJE PREDSEDNIKA]	385

POGLAVLJE VI VLADA REPUBLIKE KOSOVO .....

ČLAN 92 [OSNOVNE ODREDBE]	392
ČLAN 93 [NADLEŽNOSTI VLADE]	397
ČLAN 94 [NADLEŽNOSTI PREMIJERA]	405
ČLAN 95 [IZBOR VLADE]	413
ČLAN 96 [MINISTARSTVA I PREDSTAVLJANJE ZAJEDNICA]	417
ČLAN 97 [ODGOVORNOST]	421
ČLAN 98 [IMUNITET]	423
ČLAN 99 [PROCEDURE]	424
ČLAN 100 [GLASANJE O POVERENJU ILI NEPOVERENJU VLADE]	425
ČLAN 101 [CIVILNA SLUŽBA]	427

POGLAVLJE VII PRAVOSUDNI SISTEM .....

ČLAN 102 [OPŠTA NAČELA SUDSKOG SISTEMA]	430
ČLAN 103 [ORGANIZACIJA I JURISDIKCIJA SUDOVA]	454
ČLAN 104 [IMENOVANJE I RAZREŠENJE SUDIJA]	459
ČLAN 105 [MANDAT I PONOVI IZBOR]	463
ČLAN 106 [NESPOJIVOST FUNKCIJA]	464
ČLAN 107 [IMUNITET]	465
ČLAN 108 [SUDSKI SAVET KOSOVA]	467
ČLAN 109 [DRŽAVNO TUŽILAŠTVO]	474
ČLAN 110 [TUŽILAČKI SAVET KOSOVA]	502

ČLAN 111 [ADVOKATURA]	504
POGLAVLJE VIII USTAVNI SUD	507
ČLAN 112 [OSNOVNA NAČELA]	517
ČLAN 113 [JURISDIKCIJA I OVLAŠĆENE STRANE]	522
ČLAN 114 [SASTAV I MANDAT USTAVNOG SUDA]	549
ČLAN 115 [ORGANIZACIJA USTAVNOG SUDA]	553
ČLAN 116 [PRAVNI EFEKAT ODLUKA]	554
ČLAN 117 [IMUNITET]	555
ČLAN 118 [RAZREŠENJE]	556
POGLAVLJE IX EKONOMSKI ODNOSI	557
ČLAN 119 [OSNOVNA NAČELA]	557
ČLAN 120 [JAVNE FINANSIJE]	561
ČLAN 121 [IMOVINA]	562
ČLAN 122 [KORIŠĆENJE PRIRODNIH IZVORA I BOGATSTAVA]	563
POGLAVLJE X LOKALNA SAMOUPRAVA I TERITORIJALNA ORGANIZACIJA	565
ČLAN 123 [OSNOVNA NAČELA]	570
ČLAN 124 [ORGANIZOVANJE I FUNKCIONISANJE LOKALNE SAMOUPRAVE]	575
POGLAVLJE XI BEZBEDNOSNI SEKTOR	583
ČLAN 125 [OSNOVNE ODREDBE]	583
ČLAN 126 [KOSOVSKJE BEZBEDNOSNE SNAGE]	587
ČLAN 127 [KOSOVSKI SAVET ZA BEZBEDNOST]	588
ČLAN 128 [POLICIJA KOSOVA]	590
ČLAN 129 [OBAVEŠTAJNA SLUŽBA]	592
ČLAN 130 [UPRAVA CIVILNOG VAZDUHOPLOVSTVA]	594
ČLAN 131 [VANREDNO STANJE]	594
POGLAVLJE XII NEZAVISNE AGENCIJE	598
ČLAN 132 [ULOGA I NADLEŽNOSTI OMBUDSMANA]	599
ČLAN 133 [KANCELARIJA OMBUDSMANA]	602
ČLAN 134 [KVALIFIKACIJA, IZBOR I RAZREŠENJE OMBUDSMANA]	603
ČLAN 135 [IZVEŠTAJ OMBUDSMANA]	606
ČLAN 136 [STALNI REVIZOR KOSOVA]	607
ČLAN 137 [NADLEŽNOSTI STALNOG REVIZORA KOSOVA]	609
ČLAN 138 [IZVEŠTAJ STALNOG REVIZORA KOSOVA]	609
ČLAN 139 [CENTRALNA IZBORNA KOMISIJA]	610
ČLAN 140 [CENTRALNA BANKA KOSOVA]	612
ČLAN 141 [NEZAVISNA KOMISIJA ZA MEDIJE]	613
ČLAN 142 [NEZAVISNE AGENCIJE]	613

POGLAVLJE XIII ZAVRŠNE ODREDBE	615
ČLAN 143 [SVEOBUHVAATNI PREDLOG O REŠENJU STATUSA KOSOVA]	615
ČLAN 144 [AMANDMANI]	618
ČLAN 145 [KONTINUITET MEĐUNARODNIH SPORAZUMA I PRIMENLJIVOG ZAKONA]	619
POGLAVLJE XIV PRELAZNE ODREDBE	625
ČLAN 146 [MEĐUNARODNI CIVILNI PREDSTAVNIK]	627
ČLAN 147 [KONAČNA VLAST MEĐUNARODNOG CIVILNOG PRISUSTVA]	629
ČLAN 148 [PRELAZNE ODREDBE SKUPŠTINE KOSOVA]	630
ČLAN 149 [PRVOBITNO USVAJANJE ZAKONA OD VITALNOG INTERESA]	631
ČLAN 150 [PROCES IMENOVANJA SUDIJA I TUŽIOCA]	632
ČLAN 151 [PRIVREMENI SASTAV SUDSKOG SAVETA KOSOVA]	635
ČLAN 152 [PRIVREMENI SASTAV USTAVNOG SUDA]	636
ČLAN 153 [MEĐUNARODNO VOJNO PRISUSTVO]	638
ČLAN 154 [KOSOVSKI ZAŠTITNI KORPUS]	640
ČLAN 155 [DRŽAVLJANSTVO]	640
ČLAN 156 [IZBEGLICE I INTERNO RASELJENA LICA]	642
ČLAN 157 [STALNI REVIZOR KOSOVA]	643
ČLAN 158 [CENTRALNA BANKARSKA UPRAVA]	644
ČLAN 159 [IMOVINA I DRUŠTVENA PREDUZEĆA]	644
ČLAN 160 [VLASNIŠTVO DRUŠTVENIH PREDUZEĆA]	645
ČLAN 161 [TRANSZICIJA INSTITUCIJA]	646
ČLAN 162 [STUPANJE NA SNAGU]	647

Published by the
Deutsche Gesellschaft für
Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Registered offices
Bonn and Eschborn, Germany

GIZ Office Pristina
Rr. Anton Çetta No. 1
10000 Pristina, Kosovo

T +381 38 233 002 ext 401
F +381 38 233 002 ext 175
I www.giz.de

Publishing date
June 2014

Design and print
VI-Print - www.vi-print.com

On behalf of the Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (BMZ), Germany